

bezorgd is
oor heil
de, of als
verleed liever
Evangelie,
en den naam
n dragen.
oordeelen,
wel groote
n om den
dan volgt
rom steeds
enaar moet
dat hij on-
onden leeft,
heeft zeker
enst neer te
een verzoek
niemand zal
oon daarom
n behouden
het Woord
i. Ook in dit
langer aan
rd voor een
ijft, en kan
btelijke be-
Het ontslag
lkommen en
motief voor
t moet dus
maar het
ten, d. w. z.
en persoon
nchtig en
ij den lust
en heeft of
ig ambt te
ig God den
n anderen
dat hij aan
te moeten
de tweede
en aard der
nt wensch
er betrek-
keurstoker
van Die-
le onverre-
it den aard
predikant
kan, of er
vindt van
e verkondig-
nt neerlegt
nt of land-
niet langer
en dragen;
p zich zelf
predikant,
zen, toont,
hem nooit
geldt even-
schappelijk
or, burge-
trekkingen
s gemeen
e zulk een
den dienst
en anderen
spraakma-
nooit een
predikant
predikants
aangebruik
lijf daaruit
heeft opge-
et het zou
er de Kerk
eere» van
ten we het
dikant, die
atsbetrek-
Repun-
an nog op-
umenten te
priesterlijk
n persoon
er Christe-
aatsdienst
gescheiden
tegen met
niet van
zijn ze in
toch een
teer nauw
s Woords
oninkrijk
anvankelijk
mede zijn
is prijs te
ep of tot
er te gaan;
dat zulk
en dienst
elaten dat
Kerk in
n, zooals
soraat in
kweek-
ch steeds
behoort
Kerk
blijkt dit
ogte, on-
lie Uni-
hoof op-
ient om
te leiden
heid een
erp heeft
ons ge-
rijk van
optreden
oor hun
aan even-
e verzor-
e barm-
n andere
leegden
kaf kan
nken en
orden al
zooge-
verband

staan, mits deze betrekkingen dan niet een
louter administratief karakter dragen, maar
bepaald ten doel hebben, het Evangelie te
brengen tot de gevallen of de verwaarloos-
den der Maatschappij. In hoeverre hierbij
voorts als eisch moet gesteld worden, dat
de vereeniging of stichting, waaraan zulk
een predikant zich verbindt, dan een beslist
Gereformeerde karakter moet dragen, zal
de Gereformeerde Kerk aan een harer
predikanten, die zulk een arbeid aanvaardt,
den naam van Dienaar laten behouden,
is een vraag, die we thans laten rusten,
omdat het ons hier alleen te doen is, aan
te geven, welke soort van betrekkingen
met het predikant niet onverenigbaar zijn.
Waar nu de hierboven genoemde arbeid
geheel op geestelijk gebied ligt en zoo nauw
in verband staat met het *Woord Gods*, is er
zeker geen afdoende reden om predikanten,
die aan dezen arbeid zich wijden gaan,
den naam en eere van een Dienaar des
Woords te ontnemen. Ook ons volk blijft
zulk personen liefst predikant noemen;
het spreekt van Ds. Pierson, Ds. Helderling,
Ds. van Lingen; en niemand neemt er
aanstoot aan, wanneer zulke personen ook
verder nog optreden om het Woord en de
Sacramenten te bedienen.
Ten slotte zij nog opgemerkt — ook
daaruit kan het onderscheid tusschen beide
soorten van betrekkingen blijken — dat een
predikant, die tot een anderen staat des
levens overgaat, daarmede dan ook vanzelf
ophoudt beroepbaar te wezen. Een predikant,
die advocaat, doctor of burgemeester is
geworden, heeft zijn predikant verloren,
en een wetig beroep zou niet meer op
hem kunnen worden uitgebracht. Wil hij
weer beroepbaar worden en tot den staat
van predikant terugkeeren, dan zou hij
eerst tot de Classis, die hem uit het
ambt ontsloeg, moeten gaan, om van
haar te vragen, dat zij hem opnieuw
in den staat van predikant herstelde en
daarmede tegelijk hem opnieuw beroep-
baar verklaarde. Geheel anders daaren-
tegen staat het met degenen, die, omdat
zij aan een geestelijken arbeid zich wijden,
hun dienst hebben neergelegd: zij blijven
wel degelijk aan de beoeping der gemeen-
ten onderworpen, gelijk onze Kerkenorde
het uitdrukt en meermalen is het dan ook
geschied, dat de Kerken zoo iemand beroepen
hebben en zulk een beroeping werd opge-
volgd, zooals dit bijv. met name is voor-
geschreven bij Hoogleraren in de Theologie
en geestelijke verzorgers, die na een tijdlang
deze betrekking te hebben waargenomen,
daarna weer tot den gewonen dienst des
Woords zijn teruggekeerd. Van een afzon-
derlijk besluit der Classis om hen eerst
weer „beroepbaar” te verklaren, was in die
gevallen trouwens geen sprake; ze bleven
beroepbaar, juist omdat zij hun staat van
predikant niet hadden verloren.
Zoo blijkt uit dit al- of niet-beroepbaar
zijn, hoe onze Kerken tusschen beide soort
van gevallen steeds scherp onderscheid
hebben gemaakt. En het spreekt wel vanzelf,
dat een ex-predikant, die zelfs niet meer
door de Kerken beroepen kan worden,
omdat hij tot een anderen staat des levens
is overgegaan, dan ook nog veel minder
gerechtigd en bevoegd is, het Woord en
de Sacramenten te bedienen.
DR. H. H. K.

Leerstafel.

DR. B. WIELINGA. HET BRANDEND BRAAM-
BOSCH — J. H. Kok — 1915, Kampen.
Deze titel is, wat u al terstond hebt ge-
raden, ontleend aan Exodus III.
Het boekje zelf, 47 bladzijden, is zooals ook
op het titelblad staat, een lezing over „Wat
God gedaan heeft met Zijn Kerk in de eeuw
der onafhankelijkheid.”
Hoe de Amsterdamse predikant en leeraar
der wijsbegeerte er toe gekomen is deze lezing
te houden, vertelt hij op bl. 7 aldus: „Ik heb
mijzelf voor deze taak niet aangeboden, ik ben
er toe geroepen, schier geprest. Onze nu zalige
leeraar Dr. NEUVENS had voor langen tijd reeds
toegezegd in zijn wijk, waarin hij meermalen
door leeraars overdrachten het volk heeft ge-
diend, over dit onderwerp een rede te houden.”
In 't voorbijgaan zij hier opgemerkt, dat dit
„door leeraars overdrachten het volk dienen”,
als onderdeel van den arbeid dien Dr. NEUVENS
in zijn wijk placht te verrichten, mij, met name
onder Gereformeerden, die aan het intellect
voorrang toekennen tegenover andere „ver-
mogens” — een voor predikanten, schier in
elk opzicht, navolgenswaardig voorbeeld toe-
schijnt.
Nu behoort Dr. WIELINGA, tot die vele
jongere intellectuelen onder ons, die de goede
Calvinist zijn om, met de onbevallige hoogte
van het oude Liberalisme, op het, door zijn
hardnaden strijd om het bestaan, maar waarin
niet door eigen schuld, omtrent vele dingen
onkundige „volk”, met verachting neer te zien.
Daarbij is Dr. WIELINGA een die geleerd
bij wie het denkend, voelend en wilkend ik,
door aanleg, omgeving en zelfopvoeding in vol-
komen harmonie is. Intellectuelen nu als hij,
staan er te hoog voor, dan dat zij, bij al hun ideale
cultuur, niet zouden voelen voor dat, als met instinc-
tieve juistheid, door het ongedeelde volk, vaak
onmiddellijk zien van wat waar en goed is;
staan te hoog, dan dat zij niet, gedroegen door
hun liefde voor de menschen, voor de broede-
ren, die God uit dat volk naast hem heeft gezet,
zouden willen dienen dat volk met hun gaven.
En zoo kan ik mij denken, dat toen voor onzen
waardigen en ook, door de gracie zijner ver-
schijning, zoo sympathieken Dr. NEUVENS,
gekomen was de nacht waarin niemand meer wer-
ken kan, Dr. WIELINGA diens werk op zich nam.

In de vroegere wijk van Dr. NEUVENS, thans
de zijne en iets later ook nog in een andere
wijk der gereformeerde Kerk van AMSTERDAM,
heeft Dr. WIELINGA, voor een geheel van
uiteraard enkel gereformeerden deze rede uit-
gesproken.
Uitgesproken, toen de laatste nagalm der
feesten, die Nederland gevierd had ter herin-
nering aan zijn nationale vrijwording een eeuw
geleden, was verklonken.”
Alzoo op het einde van 1913.
Dat zij nu eerst in druk verschenen, ligt aan
den uitgever, maar deze nalatigheid van den

heer Kok vindt, zooals Dr. WIELINGA zeg-
gert verontschuldiging in „den oorlog”.
Laat, het zij zoo, maar toch niet te laat,
meent haar opsteller en ik hen het hierin goed
met hem eens, verschijnt deze lezing over HET
BRANDEND BRAAMBOSCH.
Met fijne en beheerschte ironie spreekt hij
als goed anti-revolutionair, van de „KEUW DER
ONAFHANKELIJKHEID”, die voor NEDERLAND in
1813 zoo zijn aangebroken, als van „DE KEUW
VAN STRIJD OM DE ONAFHANKELIJKHEID”.
Van den strijd voor haar onafhankelijkheid,
welken de „onder het juk der liberaal-revolu-
tionaire tirannie” gebogen christelijke minder-
heid ten onzent, op schier ieder gebied van
ons volkleven, heel de eeuw door gevoerd heeft.
„Het hoofdstreken van dezen vrijheidsoorlog
valt”, schrijft Dr. WIELINGA, „binnen de
kerkelijke zone”, en daarom, maar ook in ver-
band met de taak waartoe hij was aangezocht,
bepert hij zich in zijn lezing tot dien strijd,
voor zoo ver hij op kerkelijk terrein is gevoerd.
Van heel dien strijd, en dus ook voor zoover
zij op kerkelijk terrein gevoerd werd, heet het
op 7, „zien wij niet weemoed, dat de volkomen
en rechtmatige zegepraal nog steeds toeft”.
Daarom is de verschijning in 1915 van de
in 1913 gehouden lezing, nog niet te laat.
Het jaar 1915 toch herinnert ons 1815, „het
jaar van nationale ontkoming en zegepraal bij
WATERLOO, maar tevens van kerkelijke knec-
ting en ontzending door wat het liberalisme
met de gereformeerde Kerk gedaan heeft”.
Dat WIELINGA, waar hij van den strijd op
kerkelijk terrein vertelt, het begrip „Gods Kerk”
nog nader beperkt tot onze, in de 16e eeuw
gereformeerde Kerk, terwijl hij toch, naar ik
vermoed, goed eens is met de theorie van „de
pluraliteit der kerken”, vindt zijn voldoende
verklaring in de onstandigheid, dat hij zijn rede
hield voor „een gehoor van enkel Gereformeer-
den”.
De gedachte, die bij deze rede voorzit is, het
ook als motto afgedrukt woord van GROEN VAN
PRINSTERER: *De geest der eeuw is niet de ge-
schiedenis der eeuw*. Een woord dat Dr. WIELINGA
op p. 18 dus vertolkt: „niet de eeuwgeest regert,
maar God”.
Dit is het „Leitmotiv” bij WIELINGA's zoo
weldadig aandoend, niet alleen esthetisch-mooi,
maar ook innig-religieus vertellen aan zijn
Gereformeerde volk van wat God gedaan
heeft met Zijn Kerk in de eeuw der ONAF-
HANKELIJKHEID”. In Vertellen waarin hij, voor
wie het zien wil, zoo duidelijk doet uitkomen,
dat ook dit doen Gods in de „euw der onaf-
hankelijkheid” het voorbeeld en de bevestiging
is van de waarheid, dat niet de eeuwgeest, maar
God regert. In Vertellen, waarin hij zoo du-
delijk doet uitkomen dat ook in die eeuw bleek,
dat „de Kerk het brandend braambosch der
historie is, hetwelk in het vuur van druk en
strijd wel brandt, maar niet verteert, omdat de
Engel des Verbonds zich in de spits der vlam
bevindt”, p. 38.
Als geschoold denker is het Dr. WIELINGA
daarbij gelukt zijn, door nauwgezet waarnem-
verkreten historisch materiaal dus met een groe-
te bemachtigen en in even 30 bladzijden aan
te persen, dat het beeld van Gods Kerk in
„den strijd om haar onafhankelijkheid” gedur-
rende de „euw der onafhankelijkheid”, zonder
dat er ook maar één enkele essentiële trek in
gemist wordt, voor u komt te staan.
In even 30 of strikt genomen, in nog minder
bladzijden doet WIELINGA dit.
Na 'n inleiding toch van 4 bladzijden, vertelt
hij eerst nog van de inzinking der Kerk op het
eind der 18e eeuw, van hoe de Kerk, „als een
ontrouwe moeder de opvoeding van haar kin-
deren had verwaarloosd, haar kroost had laten
opgroeien voor de prostitutie van het ongelof-
te en hoe de politieke vrijzinnigheid ook niet te
laude een dochter der kerkelijke vrijzinnigheid
is geweest.”
„Maar,” zoo schrijft hij op p. 11, „de Kerk
heeft haar trouweloosheid zwaar gebaat.”
En dan teekent hij haar lijdens onder de
BATAAFSE REPUBLIEK van 1796, haar lijden
toen, door NAPOLEON „Holland uit de rij der
natiën werd geschrapt en bij Frankrijk werd
ingelijfd.”
Hij vertelt van 1813, het jaar waarmee „de
euw der onafhankelijkheid” begint. Maar ook
van 1813 in welks Mei-maand Koning WILHELM
I „zij het dan ook niet eedle bedwelling, ge-
weldadig in het weefsel van het kerkelijk lichaam
begon in te grijpen”, iets wat uitloopt op de knec-
ting der al-oude gereformeerde Kerk onder het
reglement van 1816. Een knechting later, toen
de koning zijn kerkmacht aan de synode over-
droeg, slechts voor den vorm gewijzigd, wijl
„de kerk aan de heerschappij der reglementen
en decreten van dit onkerkelijke college
onderworpen bleef”, p. 15.
„Om de ontroouwdier kerk was dit juk haar
om den hals geslagen, tengevolge van dit juk
zou nu haar leven kwijnen”, zoo staat op de
zelfde 18e bladzijde van HET BRANDEND
BRAAMBOSCH, waarop ook staat: „Maar hoe diep
gezonden, de kerk bleef Gods kerk.”
Op een volgende bladzijde leest ge dan van
BILDERDIJK en DE COSTA en van den REVEL.
„Maar,” schrijft WIELINGA daar, „de kerk zelf
bleek in den druk, de Vorstin liep nog steeds
in het slavenkleed.”
„Voor kerkherstel meenden de leiders van
den REVEL, deze vrome, aristocratische, ge-
leerde, invloedrijke mannen, geen roeping van
God ontvangen te hebben,” p. 20.
Die toepijning kwam en werd verstaan door
de Vaders der AFSCHEIDING, welke zooals WIE-
LINGA terecht opmerkt, in oorsprong en wezen
een godsdienstige beweging is geweest.
En aan de pietistvolle beschrijving van haar
ontstaan en verloop, van haar lijdens en strijd-
den, wijdt hij dan 18 bladzijden.
En nu dus te hebben beschreven wat God
door middel van de AFSCHEIDING „in de eeuw
der onafhankelijkheid” voor zijn Kerk gedaan
heeft, geeft hij in 9 bladzijden een sympathieke
beschrijving van de DOLEANTIE, waarin hij niet
minder dan in de AFSCHEIDING, doet zien wat God
in die eeuw gedaan heeft voor zijn Kerk en
waarvan, naar zijn overtuiging, evenals bij de
andere poging tot reformatie, de diepe grond-
geene godsdienstige herleving, een geloofsoepwek-
king was, p. 44.
Dat in deze lezing de beschrijving der DOLEAN-
tie juist de helft der plaatsruimte inneemt, van
die welke de beschrijving der AFSCHEIDING er
in beslaat, is te verklaren uit het feit dat bij de
„eerste niet, bij de laatste wel, van een ver-
volgving door de Overheid valt te vertellen.
Een vervolging, die naar GROEN's tekenend
woord, deed denken aan een „weggelopen
slaven en lijfeigenen”.
Het wil toch ook mij nog altijd toeschijnen,
dat in een, tot en met de 19e eeuw bijgewerkt
MARTELAARSBOEK, wel Afgecheidenen geen
Doleerenden zullen voorkomen.

Dat naast DE COCK ook SCHOLTE in deze
lezing, bij de Reformatie van '34, op den voor-
grond treedt en de anderen, die er bij medege-
werkt hebben meer op den achtergrond blijven,
kan ik, vanwege de „sunnierlijkheid” dezer
lezing, verstaan.
Dat zij, die medewerkers waren bij de Refor-
matie van '86, er heel niet in genoemd worden,
kan ik overzien.
Bedenkelijker acht ik het echter, dat, waar in
deze lezing bij de Reformatie van '36 terecht
en zeker ten volle verdiend, Dr. KUYPER op
den voorgrond treedt, Dr. RUYTERS, die toch,
naar ieder toekent, daarbij naast hem stond,
zelfs niet genoemd wordt.
Daarentegen doet mij weldadig aan, hetgeen
trouwens niet anders te verwachten was, het
zuivere gereformeerde-kerkrechtelijk standpunt
van Dr. WIELINGA, dat meer uitkomend in
zijn beschouwing over de plaatselijke kerk, en
evenzoo zijn, tegenover de beschuldiging van sec-
tairisme wel eens ingebracht tegen de AFSCHEI-
ding, met de stukken te bewijzen, dat ook de man-
nen der reformatie van '34, zooals GROEN het
puntig uitdrukt, „zich legaven buiten het Gewet-
schap om te kunnen blijven in de Kerk”.
Sympathiek is mij ook zijn voelen voor de
intuïtie van het vrome volk, als hij nadruk legt
op wat KLAAS PIETERS KUIJPEN te URUMVOOR
DE COCK, op wat PETRONELLA BALTUS te BRES-
VOOR DR. KUYPER is geweest. Niet minder
sympathiek zijn bezonnen oordeel over de
Fransche Revolutie, wie betrekkelijke voordeelen
hij erkent, al veroordeelt hij ook haar beginsel.
Van HET BRANDEND BRAAMBOSCH, deze even-
leerlijke als bezielende lezing van Dr. WIELINGA
kan, inzonderheid op de jongeren onder ons,
maar ook op allen, bij wie de herinnering aan
wat God in '34 en '86 voor Zijn Kerk gedaan
heeft, dreigt te verbleeken, — een krachtige be-
zieling uitgaan.
Zulk een „sunnierlijk” stuk was juist in
onze dagen noodig als brood.
G.

Uit de Pers.

Naar aanleiding van de inaugurele oratie van
Prof. Eekhof over het gereformeerde Protestan-
tisme schreef Dr. Niemeyer in het *Weekblad*
voor de Vrijzinnig Hervormden een artikel om
te betoogen, dat eigenlijk de modernen de ware
Calvinisten zijn. De *Waarheidsvriend* komt hier-
tegen terecht op en noemt dit een verdraaien
der feiten.
In het *Weekblad* voor de Vrijzinnig Hervormden
van Donderdag 29 April 11, wijdt de redactie, naar
aanleiding van Dr. Eekhof's optreden te Leiden,
een artikel, het Gereformeerde Protestantisme,
dat weer op duidelijke wijze in het licht stelt, hoe
het modernisme de geschiedheer voor streng wet-
enschappelijke arbeid ondermijnt. De heerschen-
den graag op de onwetenschappelijke orthodoxie en
leveren onderwijl de klaarste bewijzen, dat het
modernisme den objectiviteitsdrang doodt, gewel-
pleegt op de werkelijke gegevens, de feiten ver-
draait, opdat zij toch maar voor het modernisme
pleien zullen.
Dat iemand modern is als de redacteur van dit
vrijzinnig weekblad, is verklaarbaar en begrijpelijk.
Als iemand werkelijk er van overtuigd is, dat een
mengsel van religieuze sentimentaliteit en een
grotere of kleinere dosis van een of ander philo-
sophie als bijglt, een grond kan zijn en is om op
te leven en te sterven, dan zullen wij voor zulk
een serijze overtuiging de waardering hebben, die
zij verdient, ook al kon men wij er ons niet in vin-
den. Maar wat wij niet waarden kunnen, en moe-
ten afkeuren, dat is de wanhopige poging om zoo
te meten en te passen, dat men nog kan doorgaan
voor iemand, die bij het Gereformeerde Protestan-
tisme kan worden ondergebracht. Is iemand modern,
het zij zoo, maar laat hij dan de moeite sparen om
niet te veel van anderen diens te maken, dat hij be-
hoort tot een geestelijke beweging, waarvan hij
principeel ten eenenmale is afgeweken en verveerd.
Dr. Eekhof had aangegeven enkele karaktertrek-
ken, die steeds in het Gereformeerde Protestantisme
werden opgemerkt, n.l. de absolute soevereiniteit
Gods, drang naar vrijheid, liefde voor de wetenschap.
Vulks komen Grootelingen en modernen om zich
met deze drie kenmerken te meten. En wonder
wordt, dat de heeren hebben 1. o gemeten, dat
ze alle drie hebben. Zij zouden zich zelfs „mo-
derne Calvinisten” willen noemen, dus Calvinisten
van nieuwbakken model. Jammer echter, dat de
heeren Dr. Eekhof's rede zelfs niet gelezen hebben,
maar blijkbaar slechts een uittreksel, want dan
zouden zij gezien hebben, dat hij er terecht op ge-
wezen heeft, dat die Souvereiniteit Gods zonder de
erkenning van het gezag der Heilige Schrift niet
kan zijn. „Wilde men,” zoo zegt Eekhof, „God de
eer geven, dan moest men zich ook onder Zijn wil
onvoorwaardelijk buigen, doch dan diende men
dien wil ook te kennen en waaruit zou men dien
beter kunnen leeren kennen dan uit den Bijbel.”
Als de heeren zich nu nog eens weer meten, dan
zal het hun duidelijk zijn, dat er van die gehoor-
zaamheid aan Gods Woord, zooals dit door het
Gereformeerde Protestantisme steeds is verstaan,
niets bij de modernen te sporen is. En als zij
dan even tadenken, dat de Souvereiniteit Gods in
de wetenschapdrang en de vrijheidsdrang daardoor
bij hen een geheel ander karakter verkrijgen dan
bij de Gereformeerde vaders hebben. Hier vooral
geldt het: als twee helden zeggen, dan is het
niet hetzelfde.
Nergens is er op historisch terrein een Gerefor-
meerd Protestantisme aangekomen, dat het volstrekt
gezag der Heilige Schrift welgedie te erkennen.
Zelfs de oude Remonstranten slooden zich noguit
om te bewijzen, dat zij het schriftelijk bij het rechte
eind hadden.
Maar deze heeren hebben daarvoor geen oog. Zij
trachten de moderne rok zo te knippen, dat hij
een gereformeerde model krijgt, maar lukken doet
het niet. Het son roepel zijn als de heeren nu
maar erkennen, dat zij met de levens- en wereld-
beschouwing der vaders geheel gebroken hebben.
Nog dwazer echter wordt het als deze moderne
redacteur van het plaatsvervangend tijden en steven
des Heeren verklaart, dat daarin „niet kenmer-
kendes Gereformeerds of Protestantisch is”. Inderdaad,
dit is verijsterend. Wij weten niet welk woord
hiervoor gebezigd moet: zelfmisleiding, onkunde,
verblindheid? Misschien alle drie. Immers, dezelfde
Dr. C. J. Niemeyer schreef eens een dissertatie
over den strijd over de leer der praedestinatie in
de 16e eeuw, waarin hij op bl. 21 van de reformatie
schreef, dat zij zich afkeerde van het in de
R. Kerk heerschend geworden Pelagianisme en
semi-pelagianisme en terugkeerde tot de diepten
van Paulus en Augustinus”. Zijn nu Paulus en
Augustinus, diegenen denkbaar zonder het kruis der
verzoening? En thans beweert dezelfde man, die
dit schreef en niet herriep, die de reformatie nomi-
neert terugkeert tot Paulus en Augustinus”, dat het
kruis niet is iets, dat het Gereformeerde of het
Protestantische kenmerk.
Van onkunde kan er bij den heer Niemeyer dus
moelijk sprake zijn, van vergeten der historie wel.
Blijft nu zelfmisleiding en verblindheid. Daar
komt een mensch licht toe, die den moed mist
om rondout te zeggen, dat hij principeel met de
Christelijke religie brak. Toch is dit met deze
quasi moderne Calvinisten het geval. Zij zijn kin-
deren van de renaissance en de revolutie. En zij
zullen zich voor elk, die der zake kundig is, in
dien oorsprong niet vrij pleiten, ondanks al hun
mieten en passen.
Misschien gelukt hun dat echter wel voor de
handvol religieuze modernen, dat gewoonlijk zijn
deze, hoewel zeer verlicht, in de kennis der historie

en der religieuze vraagstukken niet al te best
thuis. Voor de rechtbank der kenners evenwel lukt
het nooit.
Modern is modern en niet gereformerd-protes-
tantisch, en dat zal het nooit worden, zelfs nooit
worden kunnen, omdat het woord „modern” niet
een richting dekt, geen levensbeschouwing aan-
wijst, maar een verzameling is om menschen
aan te duiden, die met elkander hierin overeenko-
men, dat zij negatief staan tegenover de Christelijke
levens- en wereldbeschouwing, zooals zij historisch
is gegeven.
En niet minder ad rem is, wat dezelfde redac-
teur naar aanleiding van Dr. Wumkes optreden
aan het adres van de ethischen zegt, die met
de modernen voor het behoud van het „geest
en hoofdzake” ijveren.
In Sneek staat Dr. Wumkes, een rechtsinnig
(ethisch) man, die tegenover zijn twee moderne
collega's „evangeliseert”, maar nu in zake het
Synodaal „voortel” des schrapping van de woorden
„geest en hoofdzake” met „23 moderne collega's
een adres heeft opgesteld en getekend, waarin
aan de Synode gevraagd wordt om de voorloopige
schrapping weer ongedaan te maken.
Dat samen gaan — en zelfs vooropgaan — van
Dr. Wumkes met de modernen heeft in den lande
nog al verwondering en eigenis verwekt. Maar het
blijkt nu, dat vooral de rechtzinnige geestverwanten
van Dr. Wumkes te Sneek zich aan deze handel-
wijze van hun leeraar hebben gestooten en 't hem
in deze lastig gaan maken. Men kan het daar
maar niet begrijpen hoe hij, die van de moderne
prediking beweert — deze bewering ook omzet-
tend in daden — dat zij niet in de Herv. Kerk
thuis hoort en voor de zielen zoo zeer schadelijk
is, nu zich er toe geleend heeft den modernen de
hand toe te steken en hen te helpen in hun aan-
tegen de voorgenomen schrapping van de beke-
de woorden in art. 39 Regl. Gods. onderwijst.
De orthodoxe gemeentelieden van Sneek — al-
thans een groot gedeelte — kunnen maar niet
begrijpen hoe menschen, die het in geest en hoofd-
zaak een zijn met de vragen van art. 39, die
vragen onmogelijk zouden kunnen stellen.
Die het in geest en hoofdzaak er niet mee eens
is, ja, natuurlijk — die moeten ze niet.
Maar die het in geest en hoofdzaak er wel mee
eens zijn, ziet, hoe die kunnen zeggen: „als ze
letterlijk gesteld moeten worden, dan moet ik de
Kerk uit”, dat begrijpen ze in Sneek niet.
En dat Dr. Wumkes dat accepteert, dat gaat
boven ieder begrip.
Dr. Wumkes merkte die ontevredenheid in
Sneek wel. En hij vond het goed en noodig, een
Zondagavondbijeenkomst te houden in het „Gebouw
voor Christelijke Belangen”, om aan zijn geestver-
wanten zijn houding voor te leggen en die te ver-
dedigen.
Evenwel bleek het, dat velen het nog maar niet
begrijpen kunnen en het niet kunnen goedkeuren.
„Kan geen kwaad, dat het zoo gaat.”
„De Ethischen, die tegen de voorgenomen schrapping
zijn en met de modernen optrekken, kunnen
er nog plezier van hebben.”
„De Gemeenten willen ook een woordje mee-
spreken.”
En of de Gemeenten het zullen kunnen verstaan
en zullen kunnen goedkeuren, dat verscheidene
Ethischen altijd partij kiezen tegen recht en voor-
links, als het gaat om zaken, rakende de heilige-
den van den Christus Gods, dat staat nog te bezien.
En dan kon 't den Ethischen heeren wel eens
niet meevallen, als ze zullen narekenen van voor-
deel hun deze wonderde actie bereid heeft.
„De Gemeenten voelen anders dan die Ethische
predikanten.”

Officiële Berichten.

De Particuliere Synode van Gelderland zal
16 Juni a.s. worden gehouden te Ermelo.

Buitenland.

Frankrijk. Misnoegen over de
houding van het hoofd der Room-
sche kerk.
Men is in verrassende kringen van Frankrijk
niet te spreken over de houding, die de Paus
tegenover de oorlogvoerende volken aannam.
Ook de radicalen kunnen het maar niet ver-
dragen, dat het hoofd der Roomsche kerk niet
openlijk voor Frankrijk partij heeft gekozen.
De protestantische Louis Lafon schrijft in
Evangelie et Liberté: „sin het Katholicisme komt,
trots de strenge discipline die daarin heerscht,
een zekere weerzin tegen een Paus op, die,
geleid door aardse overwegingen, het niet
waagt een veroordeelend vonnis over de mis-
daad uit te spreken en niet eens een woord
van erlarming en liefde over heeft voor de
martelaars. Hij is een herder, die de achalen
aan de wraak van den wolf overlaat. De macht
of het recht — tusschen beide moet men kiezen.”
Dat zijn de idealen die natien en partijen,
die kerken en geloofsbijbelijdsen opnieuw indelen.
Geheel Frankrijk heeft het voor het recht op-
genomen, en dit vormt de heilige unie van al
zijn kinderen.
Ook „Le Christianisme au XXe siècle” neemt
met instemming de volgende woorden van
Clémentine over: ik meen te weten dat de
Fransche patriotten daarover ontvreden zijn,
dat de paus zich boven alle sterfelijke menschen
stelt, zonder zich om de oudste ex-dochter der
kerk te bekommeren. De Fransche patriotten
worden allen gedreven door de vaderlandsliefde
die hen bezielt. Maar kunnen wij van den paus
verlangen dat hij Fransche man zijn zal? Ik weet
wel, dat men gepoogd heeft in het pausdom een
hoogere menscheijke macht te laten zien, die het
menschelijke ideaal van Frankrijk moest te
hulp komen! Maar welk een ontgoocheling is er
juist op het critieke oogenblik gekomen,
voor hen die deze gedachte gekoesterd
hebben. Het bleek een droombeeld te zijn ge-
weest, dat nu voor altijd verdwenen is! De paus
vindt niet eens voor zijn België, dat Roomsche
geregerd werd en nu verbrand, geplunderd en
verwoest is, een woord. Wat kon het republi-
keinsche Frankrijk verwachten? Ik weet wel dat
onze bisschoppen en onze Roomsche pers zich
tuitpitten in gewrongen verklaringen om ons de
gedachte in te blazen, dat de paus aan ons
gedacht heeft, terwijl hij niet van ons sprak.
Maar tegelijkertijd spreken de Beiersche bisschoppen
dezelfde taal tot de families van de bom-
bardeurs van Reims, en ik noodig den paus uit
te zeggen welke verklaring de juiste is. De paus
is noch Fransche man, noch Belg noch Beier.
Hij is internationaal en wil dit tot elken prijs
blijven. Dit is een tamelijk goede grond, die
het hem onmogelijk maakt, zich voor het recht
of de onderdrukking te verklaren. Wij zijn van
de aarde. Hij is van den hemel. Daarom
moeten wij erkennen dat het een van het ander
ver verwijderd is.”

Het is opmerkelijk dat radicalen als Clémentine
zich druk maken over de houding die de paus
aanneemt. Het blijkt dat zij zijn paus gelooven
dat het toch niet gelukt is om voor alle Franschen,
de liechten van den hemel uit te dooven. De
ontzettenden van den oorlog waardoor Frankrijk
geteisterd wordt, hebben velen er toe gebracht
om troost te zoeken bij de religie, die te voren
daarvan afkeerig waren. Sprak nu maar de
paus een woord waaruit bleek, dat ook deze
overtuigd is, dat het den geallieerden niet om

de macht, maar om het recht van een verdrukte
kleine natie te doen is, dan kon men den moed
er in Frankrijk beter in handen. Nu wordt zoo
nu en dan de gedachte uitgesproken: „zij
Franschen brengt weergaolooze offers voor de
macht van Engeland.” Hoe jammer dat de paus
zich er niet toe laat vinden, om naar den zin der
bevindvoorders te spreken.
Wij deelden mede, dat de Fransche regering
het bidden van het door den paus voorge-
schreven vredegebed op 7 Febr. 11. verboden
heeft. Dit is echter niet juist geweest. Het
verbod om het gebed te bidden, werd opge-
heven nadat de bisschoppen verklaard hadden,
dat geen andere vrede kon bedoord zijn als die
gegrond was op den duurzamen grondslag van
de wederherstelling der gerechtigheid. Kardinaal
Amette heeft, kennelijk met het oog
op de bedenkingen van de regering, de
omschrijving die Augustinus van den vrede
geeft, namelijk dat hij de door orde verpleerde
rust is, zoo uitgelegd, dat in de eerste plaats
de ongerechtigheid moest weggedaan worden.
In de Madeleinekerk te Parijs voegde de abt
Sertillanges bij het formulier door den paus
voorgeschreven, de volgende woorden: „Den
vrede, o God! den waren vrede begeeren wij,
die alle dingen in orde brengt, want vrede is
slechts rust en orde. Den vrede, die allen recht
verschafft, aan Frankrijk en zijn bondgenooten, aan
de onderdrukte, de beklagenswaardige en bijna
doodde volken, namelijk België, Elzas-Lotharingen,
Polen, het bloedend Servie, kortom voor
ieder die van ons bevrijding of hulp verwacht;
en den vrede waardoor een einde aan onze
vijanden gemaakt wordt, maar als een recht-
vaardige straf en zoen voor hun misdaden. Den
vrede, o God, den Uwen, maar niet dien van
Duitschland!” Zooveel is echter wel van de
geindheid van den paus bekeerd geworden, dat
deze toevoeging in strijd moet geacht worden
met den geest, die hem er toe bracht om het
bekende gebed voor den vrede voor te schrijven.
In elk geval blijkt uit alles, dat de Fransche
radicalen, die meenden dat de kerk in Frankrijk
eene macht geworden was waarmede men niet
te rekenen had en die men in de wet op de
scheiding van kerk en staat den genedslag
had willen geven, zich misrekend hebben.

GEMENGD NIEUWS.

Het is wel te denken dat bij de stemming die
thans in Engeland heerscht, het voor de zending-
vrienden moeilijk is om te protesteren tegen de
behandeling die Duitschen zendingen van de
Engelsche regering ondergingen. Toch „hief
een voorstander van de Zending” „ik kan in waar-
heid zeggen, dat het lijdens van de Duitsche zen-
dingen mij evenzeer ten harte gaat, als waren het
mijn eigen landaliden, en ik kan mij goed voor-
stellen hoezeer de Duitsche zendingen daardoor
ten hoogst ontstemd zijn. Op de besten in
onze zendingen hebben deze treurige voor-
vallen de uitwerking, dat zij den arbeid der
Duitschen zendingen nog hooger zijn gaan schatten
als'te voren en van harte er naar streven, de
Duitsche zending te helpen beschermen en te onder-
houden. Aan de bemoeiden der kringen is het
te danken dat de Zendingssusters, die uit Kameroen
naar Engeland gebracht werden, spoedig naar
Duitschland mochten doortreken. Ook in Zuid-
Afrika en India konden Engelsche missionarissen
veel tot verlichting van de gevangen Duitsche zen-
dingen doen.
WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

VRIENDEN.

„Vrienden” zoo zei de predikant „we zijn hier
gekomen om aan de dochter van dit huis en
haar ouders onze innige blijdschap te betuigen
voor den zegen hun van God gegeven. Dat is
goed en prijzenslijk. Toch hoop ik dat nog iets
hoogers en beters u hier heeft saamgebracht.
Daar staat zooals gij weet geschreven: Geef
den Heere de eer Zijns naams. Dat is betamel-
ijk en dat willen we ook nu doen en wel aller-
eerst. Laten we het schoone liedje zingen, dat
vervat is in Ps. 103 vs. 1 en 2.”

Loof, loof den Heer, mijn ziel, met alle
krachten;
Verhef Zijn naam, zoo groot, zoo heilig
’t achten;
Och u nu al, wat in mij is, Hem preet!
Loof, loof, mijn ziel, den Hoorder der
gebeden;
Vergeet nooit één van Zijn weldadigheden;
Vergeet ze niet; 't is God, die ze u bewees.

Loof Hem, die u al wat gij hebt misdreeven,
Hoeveel het zij, genadig wil vergeven;
Uw krankheid kent en liefderijk geneest;
Die van 't verdriet uw leven wil verschoonen,
Met goedheid en barmhartigheden u kroont;
Die in den nood uw Redder is geweest.

(De lezer merke hierbij op, dat er eigenlijk
gezingen werd naar de psalmberijming van
Dathan, die eerst in 1773 door onze tegen-
woordige werd vervangen. Om vele redenen
hebben we echter hier de laatste gebruikt.)

Just maakte men zich gereed, om het vele
bekende liedje te zingen, toen uit de schare de
zachte tonen van een muziekinstrument weer-
klonken. Verbaasd zagen allen den kant van
waar het geluid kwam. Daar stond werkelijk
de speelman, die voor de meesten geen onbe-
kende was, en liet de gangwij van den Psalm
op zijn speeltuig hooren. Liefelijk klonk het
gerang door hem begeleid en Louise wierp hem
een vriendelijken, dankbaren blik toe. Graag
was zij even opgestaan om hem de hand te
geven. Maar dat ging in dit oogenblik kwalijk.
„We hebben, ging de leeraar voort, alle reden
van amen te zeggen op de laatste regels die we
daar zongen. Hoe donker zag het hier eenige
maanden geleden uit, als we dachten aan het
geen gebeuren kon. Alle middelen die voor de
zieke werden aangewend schenen niet in
baten. Wij verwachtten het ergste, doch zie, het
heeft God beaangd ten slotte veler gebed te
verhooren en de middelen welke zij nam te
zeggen. En zoo mogen we dan”, vervolgde hij
tot Louise, „u lief kind weer gezond in ons
midden zien, en zijt ge als voor de tweede maal
aan uw ouders geschenken.”

„Maar, ging de domine voort, „het zou niet
goed zijn, zoo wij uit dit alles geen leering
trokken voor ons zelf. Wij hebben gezien dat
dood en leven in des Heeren hand zijn, en Hij
krank en gezond maakt naar Zijn welgevallen.
Niet altijd zal ons, gelijk nu, geschenken wor-
den wat wij vroegen. Daarom is het goed vroeg
te leeren alle ding in des Heeren hand te stel-
len, gelijk ik met ons vriendinnetje zoo dikwijls
heb besproken. Hoe het dan ook ga, wij zijn
veilig en welgeboeren. En al zou ook dit leven
eindigen, een ander en beter begint dan voor
allen, die de verschijning van Christus hebben
liefgehad. En nu willen we met dank genieten